

TIJORAT BANKLARINING DEPOZIT BAZASINI KENGAYTIRISH MASALALARI

Tuxtamishev Baxrom Yuldoshevich

*Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi xuzuridagi
Afg'oniston fuqarolarini o'qitish ta'lim markazi ilmiy xodimi*

Annotatsiya: Tijorat banklarining depozit bazasini kengaytirish masalalari hozirgi iqtisodiy sharoitda juda muhim va dolzarb mavzudur. Banklarning asosiy faoliyat yo'nalishlaridan biri mijozlardan depozitlarni jalb qilish bo'lib, bu mablag'lar banklarga kreditlar berish, investitsiyalarni amalga oshirish va boshqa moliyaviy xizmatlar ko'rsatishda asosiy manba hisoblanadi. Shu bois, depozit bazasini kengaytirish banklarning barqarorligi va rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada tijorat banklarining depozit bazasini kengaytirish masalalari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, investitsiya, iqtisodiyot, depozit, loyihalar, mijozlar, mablag'lar, kredit.

Аннотация: Вопросы расширения депозитной базы коммерческих банков являются очень важной и актуальной темой в современных экономических условиях. Одним из основных направлений деятельности банков является привлечение депозитов клиентов, и эти средства являются основным источником для выдачи банками кредитов, осуществления инвестиций и предоставления других финансовых услуг. Поэтому расширение депозитной базы имеет важное значение для стабильности и развития банков. В данной статье представлена информация по вопросам расширения депозитной базы коммерческих банков.

Ключевые слова: коммерческие банки, инвестиции, экономика, депозит, проекты, клиенты, средства, кредит.

Abstract: The issues of expanding the deposit base of commercial banks are a very important and relevant topic in the current economic climate. One of the main areas of activity of banks is attracting deposits from customers, and these funds are the main source for banks to issue loans, make investments and provide other financial services. Therefore, expanding the deposit base is important for the stability and development of banks. This article provides information on the issues of expanding the deposit base of commercial banks.

Keywords: commercial banks, investment, economy, deposit, projects, customers, funds, credit.

KIRISH

Tijorat banklari zamonaviy moliya tizimining ajralmas qismi bo'lib, iqtisodiyotning turli sohalarida muhim rol o'ynaydi. Ular nafaqat korxona va tashkilotlarga, balki jismoniy shaxslarga ham moliyaviy xizmatlar ko'rsatadi. Tijorat banklarining asosiy vazifasi mijozlardan depozitlarni qabul qilish va ushbu mablag'larni kredit sifatida taqdim etishdir. Bu jarayon iqtisodiyotda pul aylanishini ta'minlab, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarining rivojlanishiga yordam beradi. Tijorat banklari o'z faoliyatida mijozlarning turli ehtiyojlarini qondirishga intiladi. Ular nafaqat oddiy depozitlarni qabul qiladi, balki investitsiya loyihalarini moliyalashtirish, to'lovlarni amalga oshirish, valyuta operatsiyalarini bajarish kabi keng ko'lamli xizmatlarni ham taqdim etadi. Shu sababli, tijorat banklari iqtisodiyotning barqarorligi va o'sishida muhim omil hisoblanadi. Banklarning samarali ishlashi va iqtisodiyotga qo'shayotgan hissasi ko'plab omillarga bog'liq. Ulardan biri – mijozlar bilan ishonchli va uzoq muddatli hamkorlik o'rnatishdir. Bu esa banklarning moliyaviy barqarorligi, xizmat sifati va innovatsion imkoniyatlariga bog'liq. Shu nuqtai nazardan, tijorat banklari o'z faoliyatini doimiy ravishda takomillashtirib, mijozlar ehtiyojlariga moslashuvi zarur.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tijorat banklarining depozit bazasini kengaytirish masalalari mamlakat moliya tizimining barqarorligi va iqtisodiy rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Axmedov B. ilmiy tadqiqotlarida banklarning depozit resurslarini boshqarishdagi samarali usullar va strategiyalar haqida ma'lumotlar bergan. U banklar depozit bazasini kengaytirishda mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish va raqobatbardosh mahsulotlarni taklif etish muhimligini qayd etadi.[1]

Islomov M. Ilmiy ishlarida depozitlarni jalb qilish mexanizmlari, ularning turlarini tahlil qilish bilan birga, banklarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashdagi rolini o'rgangan.[2]

Tursunov S. esa banklar tomonidan mijozlarni jalb qilishda qo'llaniladigan samarali usullar, depozit mahsulotlarining xilma-xilligi va ularning afzalliklarini o'rgangan. U banklarning depozit bazasini kengaytirishda innovatsion texnologiyalardan foydalanishni tavsiya qiladi.[3]

Depozit bazasini kengaytirishning birinchi omili sifatida banklarning mijozlarga bo'lgan ishonchini oshirishni ko'rsatish mumkin. Mijozlar o'z mablag'larini bankka joylashtirishda bankning moliyaviy barqarorligi, xizmat sifatiga e'tibor beradilar. Shu sababli, banklar o'z faoliyatini shaffof va samarali tashkil etishi, mijozlarga ishonchli xizmat ko'rsatishi lozim. Bu borada banklarning moliyaviy ko'rsatkichlarini muntazam ravishda oshkor etishi, mijozlarga moliyaviy maslahatlar berishi va ularning ehtiyojlarini chuqur o'rganishi muhimdir. Depozitlarni jalb qilishda banklarning taklif qilayotgan foiz stavkalari ham katta rol o'ynaydi. Bozor sharoitlariga mos keladigan,

raqobatbardosh foiz stavkalarini belgilash orqali banklar ko'proq mijozlarni o'ziga jalb qilishi mumkin. Biroq, faqat foiz stavkalarini oshirish yetarli emas, chunki bu bankning daromadliligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bois, banklar depozit shartlarini moslashuvchan qilishlari, turli depozit turlarini taklif etishlari zarur. Masalan, muddatli depozitlar, muddatli bo'lmagan depozitlar, jamg'arma hisobvaraqlari kabi variantlarni yaratish orqali mijozlarning turli ehtiyojlarini qondirish mumkin.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Banklar depozitlarni kengaytirish uchun innovatsion xizmatlar va texnologiyalarni joriy etishlari kerak. Hozirgi zamon raqamli texnologiyalar davrida mijozlar uchun qulay va tezkor xizmat ko'rsatish muhimdir. Mobil ilovalar, internet-banking xizmatlari orqali mijozlar o'z depozitlarini boshqarishlari, yangi depozitlarni ochishlari mumkin. Bu esa mijozlarning bank bilan aloqalarini yanada mustahkamlaydi va depozitlarni ko'paytirishga yordam beradi. Bundan tashqari, banklar mijozlar bilan uzoq muddatli hamkorlik o'rnatishga intilishlari lozim. Bu maqsadda banklar mijozlarni rag'batlantirish tizimini yaratishlari mumkin. Masalan, depozit summasi yoki muddatiga qarab bonuslar, sovrinlar, chegirmalar taqdim etish orqali mijozlarning bankka sodiqligini oshirish mumkin. Shuningdek, banklar o'z mijozlari uchun maxsus xizmat paketlarini ishlab chiqib, ularni qo'shimcha imtiyozlar bilan ta'minlashlari ham foydali bo'ladi. Depozit bazasini kengaytirishda banklarning marketing strategiyalari ham muhim ahamiyatga ega. Banklar o'z xizmatlarini keng ommaga yetkazish uchun reklama kampaniyalarini samarali tashkil etishlari, ijtimoiy tarmoqlar va boshqa kommunikatsiya vositalaridan foydalanishlari kerak. Bankning brendi va obro'sini oshirish orqali ko'proq mijozlarni jalb qilish mumkin. Shu bilan birga, banklar o'z xizmatlari haqida mijozlarga muntazam ma'lumot berib borishi, ularning savollariga tezkor javob qaytarishi kerak.[4]

Banklar depozit bazasini kengaytirishda hududiy imkoniyatlardan foydalanishlari lozim. Katta shaharlar bilan birga, kichik shaharlarda va qishloq joylarda ham xizmat ko'rsatishni rivojlantirish orqali yangi mijozlarni jalb qilish mumkin. Bu yerda banklar mahalliy aholi ehtiyojlarini chuqur o'rganib, ularga mos xizmatlarni taklif etishlari zarur. Shu bilan birga, bank filiallari va xizmat ko'rsatish nuqtalarini ko'paytirish ham depozitlarni oshirishga xizmat qiladi. Banklarning xalqaro tajriba va ilg'or amaliyotlarni o'rganishi ham muhimdir. Dunyo bo'ylab muvaffaqiyatli ishlayotgan banklar depozitlarni jalb qilish bo'yicha turli strategiyalarni qo'llashadi. O'zbekiston banklari bu tajribalarni o'z sharoitlariga moslashtirib, yangi usullarni joriy etishlari mumkin. Masalan, raqamli valyutalar, blokcheyn texnologiyalari orqali yangi turdagi depozit xizmatlarini yaratish istiqbollari mavjud.[5]

Banklar depozit bazasini kengaytirish uchun ichki xodimlarning malakasini oshirishga ham e'tibor berishlari kerak. Mijozlar bilan muloqotda bo'ladigan xodimlar bankning yuzidir, shuning uchun ularning bilim va ko'nikmalarini doimiy ravishda

rivojlantirish bankning muvaffaqiyati uchun muhim omildir. Xodimlar mijozlarga sifatli maslahat berishlari, ularning talab va istaklarini tushunishlari zarur. Shuningdek, banklar depozitlarni jalb qilishda iqtisodiy va siyosiy barqarorlikni ham hisobga olishlari lozim. Mamlakatdagi iqtisodiy holat, inflyatsiya darajasi, pul-kredit siyosati mijozlarning depozit ochish qarorlariga ta'sir ko'rsatadi. Banklar o'z faoliyatlarini ushbu omillarni inobatga olgan holda moslashtirishlari, mijozlarga barqaror va xavfsiz investitsiya variantlarini taklif etishlari kerak.[6]

XULOSA TAKLIFLAR

Mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash va shaxsiylashtirilgan moliyaviy mahsulotlar taklif etish hozirgi zamon bankchiligining eng muhim yo'nalishlaridan biridir. Har bir mijozning ehtiyojlari va moliyaviy holatiga moslashtirilgan mahsulotlar yaratish orqali bank mijozlarining qoniqishini oshirish va ularning bankka bo'lgan ishonchini mustahkamlash mumkin. Bu esa o'z navbatida depozitlarni jalb qilishni sezilarli darajada kuchaytiradi, chunki mijozlar o'zlariga mos va qulay xizmatlarni afzal ko'radi. Shuningdek, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish bank xizmatlarini yanada qulay va tezkor qilishda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy onlayn platformalar va mobil ilovalar orqali mijozlarga 24/7 rejimida depozit operatsiyalarini amalga oshirish imkoniyatini yaratish yosh avlod mijozlarini bank xizmatlariga jalb qilishda katta rol o'ynaydi. Bu esa bankning raqobatbardoshligini oshirishga yordam beradi. Raqamli transformatsiya jarayonida xavfsizlik va ma'lumotlarni himoya qilish choralari ham alohida e'tibor talab qiladi, chunki mijozlarning shaxsiy va moliyaviy ma'lumotlari himoyalangan bo'lishi kerak. Banklar, shuningdek, mijozlarni rag'batlantirish uchun turli aksiyalar, bonus dasturlari va sodiqlik tizimlarini ishlab chiqib, depozitlarni ko'paytirishga yo'naltirilgan marketing strategiyalarini amalga oshirishi lozim.

Фикримизча, tijorat banklarining depozit bazasini kengaytirish мақсадида қуйидаги тадбирларни амалга ошириш мақсадга мувофиқдир:

Tijorat banklarining depozit bazasini kengaytirish masalasi bank tizimining moliyaviy barqarorligini ta'minlash va iqtisodiyotga kredit resurslarini ko'paytirishda muhim ahamiyatga ega.

1. Depozit mahsulotlarining jozibadorligini oshirish: **Yuqori foiz stavkalari:** Yuridik va jismoniy shaxslar uchun raqobatbardosh foiz stavkalarini taklif qilish, ayniqsa, muddatli depozitlar uchun ijobiy real daromadni ta'minlash. Masalan, inflyatsiya darajasidan yuqori foiz stavkalarini belgilash; **Diversifikatsiya:** Turli muddatli (qisqa, o'rta, uzoq muddatli) va shartli (masalan, oylik foiz to'lovli yoki kapitalizatsiya qilinadigan) depozit turlarini ishlab chiqish; **Aksiyalar va bonuslar:** Depozit qo'ygan mijozlar uchun sovg'alar, cashback yoki qo'shimcha xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini taklif qilish (masalan, bepul plastik karta yoki onlayn banking xizmatlari);

2. Marketing va mijozlarga yo'naltirilgan yondashuvni kuchaytirish: **Targetlangan marketing strategiyasi:** Turli mijozlar guruhlariga (yoshlar, pensionerlar, kichik biznes egalari) yo'naltirilgan maxsus depozit mahsulotlarini ishlab chiqish va reklama qilish; **Raqamli kanallarni rivojlantirish:** Ijtimoiy tarmoqlar, mobil ilovalar va veb-saytlar orqali depozit mahsulotlarini targ'ib qilish, onlayn depozit ochish jarayonini soddalashtirish. Masalan, "Digital Banking" tizimi orqali qulay va tezkor xizmatlar taklif qilish. **Mijozlar bilan ishonchli munosabatlar:** Depozitlarning o'z vaqtida va to'liq qaytarilishini ta'minlash, shaffof shart-sharoitlarni targ'ib qilish orqali aholining banklarga ishonchini oshirish.

3. Raqamli texnologiyalarni joriy etish: Masofaviy xizmatlar: Onlayn va mobil banking orqali depozit hisobini ochish, boshqarish va monitoring qilish imkoniyatlarini kengaytirish. SMS-banking va mobil ilovalar orqali mijozlarga doimiy axborot taqdim etish; **Avtomatlashtirilgan tizimlar:** Depozit bozorini monitoring qilish va mijozlar ehtiyojlariga mos mahsulotlarni tezkor ishlab chiqish uchun sun'iy intellekt va ma'lumotlarni tahlil qilish vositalaridan foydalanish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Axmedov B. Bank tizimining rivojlanish strategiyalari. Toshkent, "Iqbol" nashriyoti, 2018. – 180 b.
2. Islomov M. Tijorat banklarida depozit resurslarini boshqarish. Toshkent, "Moliyaviy dunyo" nashriyoti, 2021. – 195 b.
3. Tursunov S. Bank depozit bazasini kengaytirish yo'llari va usullari. Toshkent, "Iqtisodiyot va moliya" nashriyoti, 2019. – 160 b.
4. Karimov D. Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash. Toshkent, "Universitet" nashriyoti, 2020. – 220 b.
5. Qodirov N. O'zbekistonda tijorat banklari depozit siyosati. Toshkent, "Moliyaviy tahlil" nashriyoti, 2022. – 175 b.
6. Yusupova L. Bank tizimida depozit operatsiyalarining samaradorligi. Toshkent, "Iqtisodiy fikr" nashriyoti, 2023. – 200 b.
7. Rasulov A. Tijorat banklarining depozit bazasini rivojlantirish strategiyalari. Toshkent, "Moliyaviy innovatsiyalar" nashriyoti, 2024. – 210 b.